červen / 2026

NEWSLETTER

institut VÁCLAVA KLAUSE

IVK: Prohlášení Václava Klause a IVK ke kompetenční žalobě prezidenta Pavla a postupu Ústavního soudu ČR

Václav Klaus: Od Babišovy vlády jsem čekal víc, zvyšování deficitu je zhoubné

Jiří Weigl: Memento 22. června 1941

Ivo Strejček: Promarněné naděje (deset let od brexitu)

Michal Semín: Jak se vyrábějí polovzdělanci

ČERVNOVÝ GRAF IVK

Důvěra Britů v premiéra Keira Starmera krátce před jeho rezignací

Myslíte si, že by Keir Starmer měl vést Labouristickou stranu do příštích parlamentních voleb, nebo by ji vést neměl?

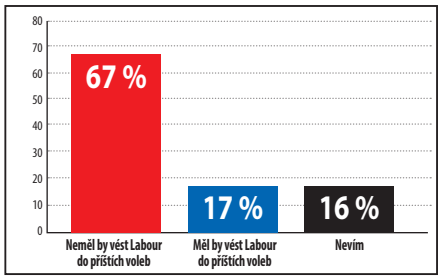

Zdroj: Ipsos UK Political Pulse
12.–16. 6. 2026, n = 1094 respondentů (18+)

Institut Václava Klause o.p.s.
Šárecká 15/29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www. institutvk.cz
IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 29. 6. 2026

Prohlášení Václava Klause a IVK ke kompetenční žalobě prezidenta Pavla a postupu Ústavního soudu ČR

Václav Klaus

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

Ladislav Jakl
člen správní rady IVK

Předběžné opatření, které Ústavní soud vydal jeden a půl dne po podání kompetenční žaloby prezidenta republiky ve věci jeho účasti na nadcházejícím summitu NATO v Ankaře, je svou účelovostí a neskrývaným politickým aktivismem důkazem úpadku politické a právní kultury v naší zemi.

Ústavní soud se nechal bez odporu zatáhnout do otevřeného politického střetu.

Ústavní soud se nechal bez odporu zatáhnout do otevřeného politického střetu. Byl ochoten hodit za hlavu poměrně jasnou dikci ústavy o dělbě moci mezi ústavními institucemi. Snaží se ukolovat vládu a přisvojit si rozhodování o takových

Máme co do činění s orgánem otevřeně aktivistickým a mocensky zcela nezdrženlivým.

ryze exekutivních věcech, jako je složení delegací a technické otázky jejich působení v zahraničí. Použil bezprecedentní institut předběžného opatření ve sporu mezi institucemi státu. To vše napovídá, že máme co do činění s orgánem otevřeně aktivistickým a mocensky zcela nezdrženlivým. Neváhá překročit své pravomoci. Něco jako sebeomezení, politická nestrannost, odborná korektnost či renomé instituce jsou pro něj věci zcela podružné.

Ve věci samotné nejde v první řadě o účast či neúčast prezidenta na summitu NATO. Z dikce žaloby jasně plyne, že se před námi odehrává zásadní pokus o přepsání dělby moci v naší zemi, o přechod k poloprezidentskému systému, o zásadní oslabení institucí s demokratickou odpovědností vůči občanům – tj. Parlamentu ČR a vlády –

▸

EDITORIAL

Červnové vydání Newsletteru IVK otevírá společné prohlášení Václava Klause a Institutu Václava Klause ke kompetenční žalobě prezidenta Pavla a postupu Ústavního soudu. Autoři varují před bezprecedentním soudním aktivismem, narušováním dělby moci a posunem českého ústavního systému směrem k poloprezidentskému modelu. Rozhovor s Václavem Klausem přináší kritické hodnocení prvních měsíců Babišovy vlády, zejména v oblasti rozpočtové politiky, Green Dealu, evropské integrace, války na Ukrajině i školství. Jiří Weigl připomíná 85. výročí operace Barbarossa jako varování před ztrátou historické paměti a válečnými iluzemi. Ivo Strejček se vrací k desátému výročí brexitu a zamýšlí se nad promarněnými příležitostmi, které po něm následovaly. Michal Semín uzavírá číslo kritikou dlouhodobého směřování českého školství.

Ladislav Henek

a naopak o posílení moci institucí, které tuto odpovědnost nemají – tj. prezidenta republiky a Ústavního soudu.

Jásot naší opozice ukazuje, že není vůbec schopna domýšlet důsledky kroků, kterým dnes neuvážlivě tleská.

Aktéři této hry neskrývají vzájemnou domluvu, koordinaci postupu, a tím i faktickou podjatost soudu. Prezident, který si je jist podporou Ústavního soudu, opakovaně vládě hrozil kompetenční žalobou, měl ji dopředu připravenou a v řádu hodin ji také podal. Ústavní soud v otevřeném rozporu s dosavadní praxí svého fungování za pár hodin v jeho prospěch rozhodl zcela neobvyklým, dosud v ústavním právu nikdy nepoužitým a ústavou nepředvídaným nástrojem předběžného opatření. Současně tím předurčil svůj konečný nález.

O ústavu soudu nejde. Jedná se o boj o moc a Baxův soud nezastírá, že je v tomto boji jednou stranou sporu. To by měla veřejnost vědět. Krátkozraká účelovost rozhodování se bohužel stala pravidlem a ochota aktivisticky ohýbat právo a hrát politické hry běžnou praxí.

Z minulosti připomeňme kompetenční spor vlády s prezidentem o jmenování guvernéra ČNB a bankovní rady, kdy Ústavní soud ve snaze za každou cenu tehdy podpořit prezidenta Havla přiřkl tuto kompetenci do výlučné pravomoci prezidenta, což je u této snad nejvíce technicistní státní funkce ve světě unikát a potenciálně riskantní nesmysl. Rychetského svévolné odložení voleb v roce 2009 a náhlou změnu volebního zákona v roce 2021 je také třeba v této souvislosti připomínat.

Současný Ústavní soud a jeho předseda ukázali, že jim tato praxe není varovným mementem, ale naopak inspirací. Dnes se v důsledku toho jeví v jiném světle i kauza Turek při sestavování vlády a postup prezidenta Pavla, který se už tehdy domáhal kompetenční žaloby, kterou on nebyl oprávněn podat. Premiér Babiš tento krok prozíravě odmítl. S dnešní znalostí věci si dokážeme představit výsledek – nález, že vládu fakticky sestavuje nikoliv premiér, ale prezident. Parlamentní volby by se mohly odsunout stranou.

Jásot naší opozice ukazuje, že není vůbec schopna domýšlet důsledky kroků, kterým dnes neuvážlivě tleská a které jsou zaměřeny do budoucna i proti ní, stejně jako proti vládě současné.

Krátkozrace účelový přístup se všem aktérům vymstí a posílí obvykle ty, proti kterým byl namířen.

Krátkozrace účelový přístup se všem aktérům vymstí a posílí obvykle ty, proti kterým byl namířen. Ti, kteří se v Zemanově éře snažili postavení prezidenta za každou cenu oslabit a právo otáčeli v jeho neprospěch, dnes naopak horují pro poloprezidentský systém. Pojistkou proti tomu by měl být Ústavní soud. Svým postupem ve věci kompetenční žaloby však ukázal, že jí bohužel není.

Václav Klaus, Jiří Weigl, Ivo Strejček, Ladislav Jakl, 25. 6. 2026

Václav Klaus pro deník Právo a Novinky.cz

Od Babišovy vlády jsem čekal víc, zvyšování deficitu je zhoubné

Václav Klaus

Postavil jste se proti konání sjezdu sudetských Němců v Brně, přitom to byla vaše vláda, která podepsala s Němci deklaraci o vzájemných vztazích v roce 1997. Nenavazuje pořádání sjezdu právě na ni?

Ne, tento sjezd je proti duchu této deklarace, proti jejímu smyslu. Má naopak za cíl rozbít dobré vztahy mezi naší zemí a Německem. Vztahy byly klidné, dobré. Toto je někým záměrně rozdmýcháno, aby nastal problém.

V mém Institutu jsme věděli, že je to vážná věc. Vydali jsme k tomu publikaci už 3. ledna. Naší základní myšlenkou je, že tento sjezd není česko-německým problémem, ale česko-českým. Někdo chtěl využít této akce, aby rozdmýchal nový problém.

Jaký problém? Sudetští Němci zahájili svůj sjezd omluvou za zločiny nacismu. V čem je tedy chyba, že byli pozváni do Brna?

Nebyl důvod, abychom sem do naší země tahali Sudetoněmecký landsmanšaft. Je to svévole, se kterou nemohu souhlasit.

Nežonglujme se slovy, jako je „smíření" a „omluva". Odmítám takové zneužívání slova omluva. Omluva je relevantní ve chvíli, kdy v tramvaji omylem šlápnete sousedovi na nohu. V takovém případě je slova „omluva" na místě. K mnohaleté záměrné vědomé politice není slovo „omluva" adekvátní.

Druhé slovo „smíření". Já myslím, že vůbec nejde o smiřování. Naše země jsou přece dávno smířeny. Tento sjezd je naopak cestou k „nesmíření".

Obáváte se, že sjezd povede ke snaze zrušit Benešovy dekrety?

To by mě ani ve snu nenapadlo, o tom nemluvím. Považuji spojení „Benešovy dekrety" za nepatřičný výrok. Všichni víte, že po válce nefungoval parlament. Vládlo se nejen v naší zemi formou dekretů. Podstatné je, že nebylo možné, aby v tu chvíli parlament hlasoval. Ale podstatné je, že následně československý parlament dekrety schválil a od té doby mají platnost jako jakýkoliv jiný zákon nebo složka našeho právního řádu.

Jsou to normální zákony tehdejší Československé a dnes České republiky.

Bylo podle vás správné, že ministr zahraničí Petr Macinka vzkázal bavorskému premiérovi Markusi Söderovi a ministrovi vnitra Alexandru Dobrindtovi, že si sjezd v Brně neužijí?

Nevím, jak přesně ta formulace byla. Ale podívejte, tato vláda – a já ji za to kritizoval – se vůči sjezdu sudetských Němců tvářila strašně neutralisticky. To bylo možné jen do určitého momentu, než se začaly objevovat hlasy, že ti či oni němečtí politici přijedou na tento sjezd. Potom začala mít vláda velký problém, nemohla se tvářit, že to není politická záležitost.

Poslední úder tomu dal prezident Petr Pavel, když udělil sjezdu záštitu. To byl naprosto bezprecedentní a v minulosti neznámý čin. Potvrdil tím, že je to ryze politická událost.

Jinak jste s fungováním vlády Andreje Babiše (ANO) spokojený? Plní podle vás, co voličům slíbila?

Patřil jsem mezi ty, kteří považovali za nezbytné, aby skončila vláda Petra Fialy (ODS) a jeho koalice. Proto jsem jako většina občanů vítal tuto změnu.

Uplynulo asi půl roku a řekl bych, že jsme od nové vlády čekali více. Volby nezměnily úplně situaci. Vládní koalice tří stran v poměru počtu poslanců 80 (ANO), 15 (SPD) a 13 (Motoristé) není ideální stav.

Strany se navzájem potřebují, ale současně hlas SPD a Motoristů je malý a slabý. Já si užil koaliční vládnutí v době, kdy ODS měla evidentně více hlasů než lidovci a ODA, ale neměla takovou převahu, jako má ANO s 80 poslanci. Mohl jsem si proto

daleko méně „vyskakovat“, než jak si může vyskakovat Andrej Babiš. A jinými slovy: Jan Kalvoda a Josef Lux si mohli daleko více vyskakovat než Petr Macinka a Tomio Okamura. Proto říkám těm, kteří čekali radikální změnu, že se mýlili. Nejenže není, ale ani být nemůže.

V jakých oblastech jste čekal více?

Já jsem po volbách myslel, že dojde k posunu v náhledu na Green Deal. Myslel jsem, že dojde k výraznému posunu vůči evropskému integračnímu procesu. Vůči dominanci Bruselu. Zatřetí, myslel jsem, že dojde k racionálnímu posunu v náhledu na válku na Ukrajině. Myslel jsem, že už nebude možné říkat, že máme ukrajinskou vládu.

To jsem hlásával doma i v cizině a musím říct, že s odstupem osmi měsíců jsem se mýlil. Ty změny jsou menší, než jsem čekal.

Co se stalo?

Myslím, že to bylo způsobeno i tím zádrhelem kolem Filipa Turka. Petr Macinka chtěl být radikální v pohledu na zelenou ideologii. Čekal jsem větší zásah, ale nemohu popřít, že k nějakému dochází.

Co se týče Evropské unie, tak bych řekl, že je politika spíš méně odvážná, než jak by být mohla.

A co se týče Ukrajiny, tak ministr Macinka sice udělal první návštěvu zdvořilostně na Slovensku, ale pak jel do Kyjeva a tím to všechno postavil na hlavu.

To jsou věci, ve kterých jsem trochu zklamán. Velikánské zklamání pak je, co dělá vláda v oblasti školství. Nepodařila se radikální změna po ministru Bekovi. Zrovna tak jsem očekával, že nastane výraznější změna ve zdravotnictví.

Jste spokojený se svým bývalým spolupracovníkem Petrem Macinkou jako šéfem diplomacie? Na ministerstvo za ním míří i další vaši kolegové z Institutu – Jindřich Forejt nebo Jiří Weigl.

Macinka původně mířil jinam. A plně jsem souhlasil s jeho argumentem, že ministerstvo životního prostředí je to rozhodující ministerstvo, kde se odehrává hlavní ideový střet současnosti. Proto si ho také od začátku vybíral. Zádrhele, které vznikly se jmenováním, však způsobily, že se stal nečekaně ministrem zahraničí. A musím říci, že jakkoliv se mračím na celou řadu jeho formulací, tak si myslím, že takto kvalitního ministra zahraničí jsme ještě neměli. Pohybuje se tam jako ryba ve vodě, jako by tam od začátku patřil.

Nezdá se vám, že se dopouští spolu s Filipem Turkem zbytečně ostrých výroků? Macinka řekl, že někteří opoziční politici jsou méněcenní lidé, Turek zase hovořil o parazitech na ministerstvech…

Já takové výroky nepoužívám, ale respektuji anglickou frázi „It is impossible to think clearly in understatements“, tedy že je nemožné myslet čistě v nejasných výrocích. To je citát, který opakuji často. Nejsem proti zřetelným výrokům, ale měl by s nimi každý člověk šetřit.

Vyjádřil jste znepokojení, že vláda dostatečně nezměnila postoj ke Green Dealu. Jak tedy nahlížíte na Turkovu práci zmocněnce?

Já myslím, že tato vláda udělala mnoho škrtů, kterými oslabila moc neziskovek. To je revoluční čin.

Představa, že se pravidelně stýkám s Motoristy, je mylná. Na nedělním pivu jsem potkal Filipa Turka, líčil, kolik se mu podařilo seškrtat plánovaných větrníků. A já mu říkám: „No, Filipe, vy se mýlíte. Sice jste seškrtal větrníky, ale nakonec se stejně za vaší vlády začne s masovou, byť seškrtanou, výstavbou větrníků. Vy si myslíte, že jste udělali radikální změnu, ale v historii bude vaše vláda ta, která těch větrníků postavila nejvíc.“ Nechtěl to slyšet.

Samozřejmě, že argumentují tím, že jsou s tím spojeny dotace EU a premiér Babiš jim to dal jako „povinnost“. Je to složitá hra. Já bych se na to odvážil říct, že peníze EU nepotřebujeme. Kvůli penězům jsme do Evropské unie nevstupovali.

Co říkáte na válku, kterou Macinka vyhlásil prezidentu Petru Pavlovi? Je podle vás únosné, aby mezi vládou a Hradem panovaly takto napjaté vztahy?

Nemělo by to tak být, ovšem buďme féroví. Je to důsledek voleb. Boj neprovádí jen Macinka a vláda, provádí ho i prezident.

Vydání záštity brněnské akci bylo vyhlášení boje prezidenta s vládou. Je to špatně.

Pobuřují mě i debaty o tom, že by Ústavní soud měl řešit kompetenční žalobu na vládu (kvůli účasti prezidenta na summitu NATO – pozn. red.). Unikat k „soudcokracii“ je nedůstojné. Politici nemají právo nedořešit si tuto věc vzájemnou domluvou.

Jak by měla vypadat? Vy jste se v roce 2010 i v roce 2012 summitu NATO s tehdejším premiérem Petrem Nečasem (ODS) zúčastnil a evidentně to fungovalo. Proč si myslíte, že to teď není možné?

Byli to jiní lidé a jiná doba. V té době ještě premiér i prezident byli vyrostlí z politického systému země, zatímco v případě dnešního prezidenta je to násilný vpád nepolitika do této situace.

Ale říkáte, že by na konci měla být nějaká dohoda mezi vládou a prezidentem. Jak by měla vypadat?

Já jim dohodu navrhovat nebudu. Tady jde o to, že všechno posunul naprosto nezodpovědný krok, a to přechod na přímou volbu prezidenta. To, čeho jsme nyní svědky, je důsledek této volby. Já jsem s tím nesouhlasil téměř tři desetiletí, kdy jsem to mohl více ovlivňovat.

Byla to fatální chyba. Bylo to líbivé, populistické gesto, kdy politici neměli žádného vhodného kandidáta na prezidenta.

Petr Pavel argumentuje tím, že má podle ústavy zastupovat stát navenek a vláda by mu neměla tuto kompetenci brát. Vy byste dříve jako prezident asi také nechtěl, aby vám vláda zakazovala vykonávat pravomoci.

Ty pravomoci jsou ústavně vymezené velmi sporně a každý z prezidentů se s tím utkával. Věta, že „prezident jmenuje…“. No, co to znamená? Že musí povinně jmenovat navrhnutého člověka, nebo nikoliv? Byl to souboj všech prezidentů s realitou. Někdo to hrál silněji, někdo ne. Když měla vláda pevnější mandát, tak vyhrávala. Když ho měla méně pevný, vyhrával víc prezident.

„Prezident zastupuje“ je volný výrok. Znamená to, že mu má vláda napsat projev, který tam má říci? Je to sporné. Ta věta, kterou používá prezident, kdo má na konkrétním zasedání sedět a kdo má mít za naši zemi projev, nic neříká.

Jak hodnotíte záměry a cíle vlády v oblasti hospodářské politiky?

Hospodářská politika má dvě složky. Jedna je ta navýsost makroekonomická a druhá je pletení se státu do mikroekonomiky.

To, že tato vláda zkouší rozvolnit rozpočtový proces, považuji za naprosto zhoubné a nepřijatelné. S pokusy, aby se zvětšovaly deficity rozpočtu, zásadně nesouhlasím. Jsou založeny na chybném vidění světa premiéra Andreje Babiše a místopředsedů Karla Havlíčka a Aleny Schillerové.

To je můj dlouhodobý postoj, který nemohu změnit v žádném případě.

V čem se pletou?

Myslím, že tato vládní trojice vychází z mylného keynesiánského předpokladu (ekonomický směr, který prosazuje aktivní zásahy státu do ekonomiky – pozn. red.), že výdaje státního rozpočtu automaticky mají multiplikační účinek, který vede k ekonomickému růstu. Ale ekonom musí sdělit, že multiplikátor má svůj účinek za jednoho jediného předpokladu, že má hodnotu větší než jedna, což byla hypotéza keynesiánců. Když má hodnotu menší než jedna, tak jakýkoliv státní výdaj snižuje hrubý domácí produkt.

Odhady pracoviště v německé Jeně, které se tím dlouhodobě zabývá, říkají, že Česká republika má jeden z nejmenších multiplikátorů s hodnotou 0,6. To znamená, jedna koruna výdaje státu anebo deficitu státu krát 0,6 znamená, že ubírá našemu HDP.

Vláda si stojí za tím, že je nutné investovat do infrastruktury, například dostavět dálnice, a věří, že tím stimuluje hospodářský růst a později deficity postupně sníží. ▸

Ale teď jste jenom do lidového jazyka převedl mou úvahu o velikosti multiplikátoru výdajů státního rozpočtu. Odhady jsou, že u nás je menší než jedna. To znamená, že ten efekt je nikoliv plusový.

A čím to je způsobeno?

Nefungováním našeho ekonomického systému. Je to systémová obecnější věc. Naprosto nesouhlasím s tím, že potřebujeme všechny infrastrukturní změny, o kterých se mluví. I normální domácnost musí zvažovat, zda tento měsíc raději koupí novou pračku, nebo potřebné věci dětem. Prostě nekoupí všechno – jen to, na co má.

Nejsilnější ekonomický pojem, který dělá ekonoma ekonomem, je pochopení slova budget constraint neboli rozpočtové omezení. To je alfa a omega ekonomického myšlení. A pokud si rozpočtové omezení rozbijeme, tak se chováme neekonomicky.

Nezklamali vás tak Motoristé, kteří slíbili, že budou hlídat Andreje Babiše, a teď dopustili, aby se rozpočtová pravidla rozvolnila?

Poprvé jsem pochopil neřešitelnost situace, když jsem den po říjnových volbách v autě sledoval debatu u Václava Moravce, v níž mluvili Karel Havlíček a Petr Macinka. Ten tam tvrdě hájil rašínovskou politiku, považoval ji za dominantní věc. Ale Havlíček vysvětloval, že ne, že oni mají plány, aby rozhýbali ekonomiku jakýmkoliv vydáváním peněz. V tu chvíli jsem si řekl, že je všechno ztracené, protože tato vláda se nemůže na této věci shodnout.

A neměli by být tedy Motoristé tvrdší? Jejich hlasy vláda potřebuje.

Já myslím, že tvrdší by být měli, ale připouštím, že poměr poslaneckých mandátů osmdesát ku třinácti je docela smrtící.

Karolina Brodníčková, Jakub Svoboda, 22. 5. 2026

Jiří Weigl: Memento 22. června 1941

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Letos 22. června uplyne 85 let od přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem a zahájení tzv. operace Barbarossa, čímž začala nejkrvavější a nejbrutálnější kapitola druhé světové války. Stojí za to si tuto klíčovou historickou událost připomínat, protože s výměnou generací a odchodem pamětníků začíná ve společnosti mizet historická paměť a vzniká prostor pro nové manipulace a přepisování dějin.

Operace Barbarossa je považována za jednu z největších v dějinách vojenství a zásadní zlom v dějinách druhé světové války. Invaze se účastnily více než 3 miliony německých vojáků (se spojenci z Rumunska, Maďarska, Finska a později Itálie a Slovenska téměř 4 miliony mužů), 3500 tanků, 7200 děl a 2800 letadel, což z ní činí největší invazní operaci v dějinách.

Všichni explozivní povahu nacistického vůdce podcenili a draze za to zaplatili.

Hitler byl v té době na vrcholu moci. Přesně rok před tím, 22. června 1940, nadiktoval v historickém vagonu v lese u Compiègne, kde v roce 1918 kapitulovalo císařské Německo v první světové válce, kapitulační podmínky poražené Francii. Od té doby si dále podrobil celý Balkán a v Řecku, na Krétě i v bitvě o Anglii zasadil osamocené Velké Británii těžké rány, přestože plány na porážku Britů pouze leteckou kampaní se ukázaly jako nereálné.

V té době se však již začala projevovat megalomanie nacistického führera, přesvědčeného o vlastní genialitě a nenahraditelnosti, který začal iracionálně rozšiřovat a urychlovat své válečné plány. Byl fanatickým ideologem, který své extrémní politické představy a z nich plynoucí cíle, jak je představil ve své knize Mein Kampf, myslel smrtelně vážně a hodlal je s německou důsledností opravdu uskutečnit. To bylo na jedné straně příčinou jeho počátečních ohromujících úspěchů, neboť jeho překvapení političtí protivníci nevěřili, že své proklamované dalekosáhlé cíle myslí opravdu vážně, a nechali se jím oklamat. Vedle francouzských a britských politiků k nim patřil i paranoidní Stalin, který chtěl paktem s Hitlerem předejít německé agresi, získat čas na vyzbrojení své armády a ještě na tom teritoriálně vydělat na účet přepadeného Polska, pobaltských států a Finska. Všichni explozivní povahu nacistického vůdce podcenili a draze za to zaplatili.

Na druhé straně tato nevypočitatelnost, iracionalita a ideologický fanatismus byly slabinou, která se nakonec po všech peripetiích zásadně projevila v německém vedení války a byla jednou z hlavních příčin katastrofální porážky. Potvrzuje to i skutečnost, že britská tajná služba nakonec opustila plány na zavraždění nacistického vůdce, neboť jeho iracionální vedení válečných operací bylo shledáno podstatným faktorem úspěchu pro válečné úsilí Spojenců.

Leteckou bitvu o Británii Hitler utlumil právě s vědomím urychlení příprav k napadení SSSR. Východní Blitzkrieg se však opozdil v důsledku toho, že Němci museli podniknout balkánské tažení na pomoc neschopným Mussoliniho Italům, kterým hrozila ostudná porážka od Řeků. Operace Barbarossa tak nezačala na jaře, ale až na počátku léta 1941, a toto zpoždění se pak ukázalo fatální pro celý průběh ruského tažení a nakonec i pro výsledek celé světové války.

Německé velení, tak jako všichni evropští útočníci na Rusko, podcenili ohromnou rozlohu, extrémní počasí, logistickou náročnost válčení v nekonečných východoevropských rovinách a v neposlední řadě odolnost ruského vojáka. Přes omračující počáteční vítězství, obří ruské ztráty a rychlý postup k Moskvě se Němcům nepodařilo dosáhnout rozhodující porážky Rudé armády a dobýt Moskvu do příchodu zimy. Genocidní charakter nacistického vedení války, německý antislovanský rasismus a z něho plynoucí politika vůči národům SSSR, to vše Stalinův režim upevnilo a dalo mu v očích jeho poddaných novou, vlasteneckou legitimitu.

Operace Barbarossa Německu přinesla vojenskou i politickou katastrofu. Na východní frontě bojovaly až tři čtvrtiny všech německých pozemních sil. V gigantických bitvách u Moskvy, Stalingradu, Kurska a dalších ztratilo Německo 5–6 milionů mužů. O život přišlo až 27 milionů občanů Sovětského svazu (10 mil. vojáků a 17 mil. civilistů). Židovský holokaust byl pouze špičkou ledovce hrůz a vraždění, které válku na východě provázelo.

Operace Barbarossa Německu přinesla vojenskou i politickou katastrofu.

Ze všech těchto důvodů bychom si měli tragické výročí 22. června připomínat. Obzvláště v době, kdy kolem nás mnozí nezodpovědní lidé, spoléhající na ztrátu paměti široké veřejnosti, jakoby nic hovoří o nevyhnutelnosti války s Ruskem a nutnosti řádné přípravy na ni. Opět se ve veřejném prostoru vyvolává válečná hysterie, opět duní propaganda o kolosu na hliněných nohou, který se už už zřítí a který nás současně prý chce přepadnout a ovládnout.

85. výročí operace Barbarossa by nám mělo připomínat, že Rusko sice není nikdy tak silné, jak se samo tváří, ale ani tak slabé, jak vypadá. Osud Hitlerova i Napoleonova tažení by měl být i pro dnešní vojáky a politiky mementem. Válku na Ukrajině nepřeceňujme, je to proxy válka a bojují v ní pouze zlomky sil, které se střetly ve druhé světové válce. Soudobou novou operaci Barbarossa by pravděpodobně nikdo z nás nepřežil. Mějme to na paměti.

22. 6. 2026

Promarněné naděje (deset let od brexitu)

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

24. června 2016 se ve Velké Británii konalo referendum o členství této země v Evropské unii. Při volební účasti 72,21 % registrovaných voličů se proti dalšímu setrvání v EU vyslovilo 51,89 % voličů, pro setrvání bylo 48,11 %. Britský premiér David Cameron, který byl pro setrvání země v EU, vzápětí rezignoval a do čela britského kabinetu se postavila nevýrazná, fakticky proevropská Theresa Mayová.

Rozhodnutí britských voličů bylo svobodnou demokratickou volbou.

Rozhodnutí britských voličů bylo svobodnou demokratickou volbou. Bylo výrazem veřejné vůle, vzniklo zdola, navzdory varování (snad i vyhrožování) části politických a podnikatelských elit, a bylo učiněno navzdory skrytým hrozbám z Bruselu, Berlína či Paříže. Už jenom onen způsob „zrodu" brexitu byl pozitivní zprávou a optimistickým signálem, byl výrazem naděje, že budoucnost evropského uspořádání může existovat i „mimo EU". V tomto slova smyslu jsme vnímali volební poselství – britský výsledek jsme brali za jistou inspiraci pro podobně smýšlející voliče v jiných členských státech EU.

Moje tehdejší obavy se naplnily a žádnou velkou radost mi to při ohlížení se zpět nedělá.

Přesto jsem již v červenci 2016 s obavami napsal: „Pokud by si současná i budoucí britská politika při vyjednávání podmínek i cílů odchodu Velké Británie z EU nepočínala dostatečně rozhodně a přesvědčivě, pokud by procesu odchodu Britů z EU chyběla výrazná, silná, přesvědčivá osobnost lídra, pak by mohla v Británii s přibývajícím časem převládnout z výsledků referenda skepse a převážit sentimentální nálady po návratu. V takovém případě by se selhání britské politické scény snadno přelilo do kontinentální části EU, kde by na jedné straně oslabilo chuť i odvahu lidí toužících po zásadních změnách ve fungování EU ve svém úsilí pokračovat, na straně druhé by to zásadně posílilo evropské instituce, které by ucítily nečekanou šanci ‚utáhnout šrouby'."

Moje tehdejší obavy se naplnily a žádnou velkou radost mi to při ohlížení se zpět nedělá.

Hlavní britské politické strany, konzervativci i labouristé, byly zjevně výsledkem referenda překvapeny a neuměly na něj adekvátně reagovat. Vládnoucí konzervativci se namísto rozhodného jednání začali utápět v hledání budoucího lídra. Stala se jím – až téměř jeden měsíc po referendu (!) – ambiciózní Theresa Mayová. Nebyla přesvědčenou zastánkyní odchodu Velké Británie z Evropské unie a tomu odpovídalo i její rozhodování. Nejasné, pomalé, váhavé. Své způsobil také vnitřní rozvrat konzervativců samotných, u nichž nešlo pouze o hluboké spory mezi zastánci a odpůrci setrvání v EU, ale na povrch vyhřezly i letité politické spory jako důsledek dlouhodobé absence rozhodného lídra v čele konzervativní strany. Legendární Thatcherová sice svou politikou v mnoha směrech položila základy, na kterých byl brexit vybudován, nástupce, který by v její politice důsledně a rozhodně pokračoval, se ovšem již nenašel.

Hlavní britské politické strany, konzervativci i labouristé, byly zjevně výsledkem referenda překvapeny.

Váhání a nerozhodnost na britské straně byly rozhodujícími faktory, které pomohly zděšeným evropským institucím přežít šok z výsledků svobodného rozhodnutí britských voličů. Čím více britská politika zabředávala do vnitřních neshod a odkladů aktivace klíčového článku 50 Smlouvy, tím více času poskytovala unijním kontinentálním elitám k nalezení ztracené rovnováhy a formulaci jejich vlastní společné pozice. Ta nebyla vytvářena jako základ pro vyjednávání s Velkou Británií, nebyla zamýšlena jako nezbytná kritická reflexe unijních politik, ale byla namířena proti všem dalším uvnitř EU, kteří zastávali kritické pozice vůči evropskému unifikačnímu procesu. Bylo skličující i frustrující sledovat neschopnost britských konzervativců, s jakou pomáhali resuscitovat a stavět na nohy bruselskou politickou byrokracii i lídry klíčových unijních členských států.

Připomínám-li dnes desetileté výročí britského referenda, jehož výsledky nám některým tehdy udělaly radost a považovali jsme je za impozantní rozhodnutí vzniklé zdola mimo rozhodující stranické elity, nejde mi o detailní popis historických procesů. To je velký námět na knihu, ne glosu. V té mi jde o několik poučení, která brexit, a zejména vývoj po brexitu, ukázal.

Vývoj před britským referendem i po něm ukázal, jak klíčové jsou v politickém procesu fungující politické strany a jak nezbytná je dlouhodobá péče o jejich ideovou výbavu i kultivaci budoucích politických lídrů. Brexit obnažil katastrofální stav britských politických stran, zejména konzervativců. A beznaděj těchto stran nejen dodneška přetrvává, ona se s přibývajícími lety dokonce prohlubuje.

Se stavem politických stran souvisí i další podstatné poučení: bez rozhodných, připravených, ideově i argumentačně vybudovaných politických lídrů v čele svých stran je jakýkoli odpor proti unijním strukturám nemyslitelný. Existence přesvědčivých lídrů v čele silných stran schopných svým realistickým programem na svoji stranu strhnout rozhodující masu voličů je základním předpokladem úspěchu. Takové lidi v čele neměli ani konzervativci, ani labouristé. I proto vše dopadlo když už ne přímo porážkou britských vyjednavačů, tak alespoň jakousi podivnou remízou.

Vývoj před britským referendem i po něm ukázal, jak klíčové jsou v politickém procesu fungující politické strany.

Pro všechny, kdo v Evropské unii dál setrvávají, by mělo být podstatné i následující poučení, které „postbrexitové" období potvrdilo. Jsou jimi mimořádná odolnost, názorový oportunismus i bezohledná taktická flexibilita. Ty umějí evropské instituce a jejich elity využít s mimořádnou rozhodností, pokud je ohrožena existence byť jen části jejich pravomocí, které si za ta léta evropského unifikačního procesu ukradly na národních státech. Pečlivě by si měli „postbrexitové" chování unijních lídrů i bruselských vyjednavačů prostudovat všichni ti naivní snílkové věřící, že „Brusel je jen moloch stojící na hliněných nohách, do kterého stačí jen tak trochu šťouchnout". Nic takového není pravda.

Brexit obnažil katastrofální stav britských politických stran, zejména konzervativců.

Co tedy lze po těch deseti letech po britském referendu říci?

Je sice pravda, že Velká Británie již členskou zemí EU není, je ale pravda, že brexitu se tamní politika nechopila jako formy impulzu nové politické energie k budování své země mimo struktury EU. Dokonce se zdá, že dnešní britské politické elity by se svými názory na zelenou politiku, migraci, feminismus, genderismus i válečný „antirusismus" mohly snadno stát v čele EU.

Jak se na to dívají britští voliči, necháme na nich. My nemůžeme období po brexitu, s nímž jsme spojovali zásadní otřesení současného evropského unifikačního modelu, hodnotit jinak než jako promarněné naděje.

23. 6. 2026

Jak se vyrábějí polovzdělanci

(úvaha nad poslední školskou reformou)

Michal Semín

České školství se v dnešním žalostném stavu neocitlo osudem, ale rozhodnutím. To je první důležitá teze, která zde musí zaznít. To, s čím se dnes potýkáme – nejasný obsah učiva a jeho ideologizace, přetížení škol byrokracií, sílící nerovnosti ve vzdělání, úpadek všeobecné gramotnosti –, nevzniklo proto, že „doba je zlá" nebo „děti se změnily", ale proto, že se stát v jistou dobu vědomě rozhodl opustit osvědčený systém a nahradit jej experimentem – rámcovými vzdělávacími programy (RVP). Před jejich zavedením v roce 2005 (kdo si ještě pamatuje Petru Buzkovou?) existoval systém, který sice potřeboval upravit, měl však tři klíčové silné stránky:

Stát v jistou dobu vědomě rozhodl opustit osvědčený systém a nahradit jej experimentem.

- Bylo relativně srozumitelné, co má žák po absolvování určitého stupně v jednotlivých předmětech znát. Tento výčet se mohl postupně aktualizovat a doplňovat – ale existoval.
- Stát nedefinoval jen základní obsah učiva, ale i učebnice, přijímací či maturitní zkoušky. Tento rámec zajišťoval společnou kulturní a vědomostní výbavu nejen celé generace, ale i živou vazbu na generace předchozí.
- Bylo zřejmé, jak na sebe stupně studia navazují, co je povinné, co volitelné, jaký je rozdíl mezi gymnáziem, odbornou školou a učilištěm.

Osnovy skončily v koši, aby byly nahrazeny jen minimálními vodítky.

Tehdejší politické vedení však podlehlo fikci, že svoboda v oblasti vzdělávání spočívá v tom, že žádné závazné učivo, s kterým se žák v tom kterém ročníku základního či středního školství má seznámit, existovat nemá. A tak osnovy skončily v koši, aby byly nahrazeny jen minimálními vodítky, klíčovými kompetencemi a očekávanými výstupy na konci prvního a druhého stupně. Tím začal pozvolný, systematický útok na české školské tradice, předávání uceleného souboru znalostí, popírání přirozené nerovnosti mezi učiteli a žáky i žáky mezi sebou či paměťové učení, bez kterého nelze zdárně rozvíjet žádné vyšší kognitivní funkce. Druhé desetiletí „reformy" k tomu již dosti výbušnému mixu přidalo inkluzi, komplikující kvalitní výuku všem – učitelům, nadanějším dětem i těm inkludovaným. A když k tomu přidáme plíživou ideologizaci výuky, zesílenou zapojením progresivistických nevládek (genderová ideologie, klimatický alarmismus, boj proti nejrůznějším „fobiím", kampaně za rozmanitost či udržitelnost) a nově zaváděný experiment „wellbeingu", diví se ještě někdo, kdo umí číst realitu pravdivě a v souvislostech, že je naše školství v krizi?

Diví se ještě někdo, kdo umí číst realitu pravdivě a v souvislostech, že je naše školství v krizi?

O všech těchto jednotlivých aspektech poslední školské reformy, zesílené připravenou a o rok odloženou revizí RVP, by se daly popsat stohy papíru, což už se, naštěstí, tu a tam děje (viz publikace *Vzdělání vs. indoktrinace; Dauphin, Edice Svatopluk, 2024*). V tomto svém příspěvku se zaměřím jen na dva důležité znaky reformy – kompetenční model vzdělávání a její protinárodní, kosmopolitní charakter.

Nahrazení znalostí kompetencemi není výsledkem seriózního bádání na poli pedagogiky.

Nahrazení znalostí kompetencemi není výsledkem seriózního bádání na poli pedagogiky ani přáním učitelské obce, ale výrazem tlaku nadnárodních a mezinárodních institucí, jejichž hlavním motivem a cílem není vzdělaný člověk, ale hospodářská konkurenceschopnost a zaměstnatelnost v korporátním sektoru. Lisabonskou strategii EU a z ní vycházející Doporučení Rady EU, jež stanovilo evropský referenční rámec osmi klíčových kompetencí, doplňují projekty OECD, vnímající školní třídu více jako tréninkové centrum HR oddělení pro budoucí pracovní trh než jako prostředí, formující integrální osobnost v organickém kontextu kultury svého národního společenství. Záměna vzdělanostního modelu školy za model kompetenční je přitom problematická jak z hlediska vývoje dítěte, tak z hlediska směřování celé společnosti – a to právě proto, že rozpouští obsah a ztotožňuje vzdělávání s funkční užitečností. Kompetenční diskurz chápe vzdělávání primárně jako vytváření „využitelných způsobilostí" – schopnosti adaptace, flexibility, řešení problémů, týmové práce. Tyto schopnosti jsou jistě potřebné, jsou tu však brány jako cíl, zatímco vlastní učivo je degradováno na pouhý prostředek či „tréninkový materiál". Tím se porušuje logika přirozeného učení: dítě se neučí proto, aby „vykázalo kompetenci", ale aby vstoupilo do určitého řádu myšlení a jím uchopené reality. Tím primárním dobrem je zde osvojená znalost – teprve „mimochodem" (vedlejším efektem) vznikají způsobilosti. Když je tento řád obrácen, dítě je stále vedeno k tomu, aby přemýšlelo v kategoriích funkce a instrumentality („k čemu mi to bude"), což podlamuje motivaci k hlubšímu poznání a k otevřenosti vůči tomu, co samo neleží v horizontu okamžité využitelnosti. Kompetenční paradigma navíc podporuje fragmentaci zkušenosti: učivo se skládá do krátkých, projektových, „integrovaných" celků, demonstrujících určitou kompetenci, přičemž ztrácí vnitřní systematiku daného oboru. Snaha integrovat různé vědní oblasti na úrovni školního projektu

Kompetenční paradigma navíc podporuje fragmentaci zkušenosti.

vede k epistemickému zmatku a k používání neadekvátních metod, jejichž nutným důsledkem je „výroba polovzdělanců". Dítě trpí tím, že nezíská zkušenost, že každá disciplína má svůj specifický způsob uchopení skutečnosti, svou vnitřní logiku – a že právě respekt k této logice je součástí formace rozumového poznání jako takového. Znalostní škola vychází z přesvědčení, že svět, který dítě ve škole poznává, není libovolnou konstrukcí, sestavenou z vlastních a prakticky upotřebitelných projektů, ale realitou, která je hodna poznání pro ni samu. Matematika, dějepis, latina, literatura – to nejsou jen prostředky k získání kompetencí, ale způsoby, kterým se, aniž si to mnohdy uvědomujeme, vztahujeme k smyslu veškerého bytí, a tedy i lidského života mimo

Výsledkem je již výše zmíněný stav „polovzdělanosti", umožňující se lidem, při absenci substanciálního obsahu, asertivně sebevyjadřovat.

bezprostřední zájem o vlastní obživu. Shrňme si to: Vzdělávací reforma, deklarující, že „důležitější než obsah je kompetence", ničí svou vlastní podmínku možnosti – vytváří generace, které mají mít „kritické myšlení", aniž by znaly to, o čem mají kriticky uvažovat; mají být „kreativní", aniž by prošly fází, v níž se učí vlastnímu řemeslu myslet. Výsledkem je již výše zmíněný stav „polovzdělanosti", umožňující se lidem, při absenci substanciálního obsahu, asertivně sebevyjadřovat. ▸

Kompetenční model však nemá negativní dopad jen na jednotlivce, svou chybnou aplikací na úrovni základního vzdělávání škodí celé společnosti. Zde je třeba zdůraznit, že jedním z cílů školské výuky, přinejmenším na základním stupni vzdělání, je i spoluutváření sdílené kulturní báze, společného intelektuálního zázemí. Redukce školy na produkci účastníků trhu práce ji mění v pouhé odborné učiliště, které sice produkuje adaptabilní jednotlivce, ale s výrazně oslabenou vazbou na kulturní dědictví vlastního národa. Společnost tak přestává být společenstvím sdílené kultury a stává se agregátem „kompetentních" jednotlivců, kteří možná umějí operovat s informacemi, ale chybějí jim vědomosti potřebné k tomu, aby mohli nést odpovědnost za dlouhodobý směr společnosti.

Redukce školy na produkci účastníků trhu práce ji mění v pouhé odborné učiliště.

Druhým podstatným znakem školské reformy, na který se zde zaměříme, je její kosmopolitismus. Kompetenčnímu modelu plně vyhovuje, neboť velkým korporacím a globálnímu trhu práce je lhostejné, jaké kdo má kulturní kořeny. V jistém smyslu je dokonce lepší, nemá-li vůbec žádné. Pro potřeby nadnárodních struktur je přece lepší, je-li člověk flexibilní, adaptabilní, mobilní, schopný rychle se přesunout z jednoho prostředí do druhého, aniž by trpěl absencí původního domova. Takový jedinec nemá závazky vůči konkrétnímu společenství, necítí odpovědnost za pokračování určité tradice, neklade si otázky po

Druhým podstatným znakem školské reformy, na který se zde zaměříme, je její kosmopolitismus.

smyslu ekonomických požadavků, které se dostávají do konfliktu s jeho rodinou či národním zájmem. Kompetenční škola vychovává právě takový typ člověka: někoho, kdo je „doma" ve standardizovaném světě „soft skills", jazykových certifikátů a přenositelných kompetencí, ale není nikde doma existenciálně. Tato „bezdomovost" je přitom vydávána za ctnost – jako „otevřenost", „tolerance" nebo „interkulturní senzitivita" – a má legitimizovat skutečnost, že škola rezignuje na roli instituce, která uvádí mladou generaci do konkrétní národní a civilizační kultury. Abychom nezůstali v teoretické rovině, ukažme si tento neblahý trend na aktuální revizi RVP, nejprve v obecnější poloze, následně konkrétně ve výuce dějepisu a jazyků, mateřského i jazyků cizích. Jak si lze dohledat ve vzdělávacím okruhu *Člověk a společnost*, existence národní identity sice přímo popřena není, přednost má však sounáležitost s obcí a regionem, vrcholící v uvědomělém postoji k evropanství a ke světu. Důraz je kladen na to, že identita je mnohovrstevnatá a „může být konstruována odlišně", přičemž učitel má respektovat různorodost těchto identit. Příslušnost k národu je tu zmíněna jen jako jedna z více možných, volitelných a individuálně konstruovaných identit.

Dřívější pojetí výuky dějin implicitně vycházelo z přesvědčení, že se dítě nerodí do abstraktního lidstva.

Jak se má tato mentalita nově projevit ve výuce dějepisu? Revidované RVP, které již některé školy experimentálně aplikují, již nepočítají s výukou, při níž je žák seznamován zvlášť s dějinami vlastního národa a národů cizích. Završuje se tím dlouhodobý posun: od školy, která uváděla žáka nejprve do vlastního (tj. národně ukotveného) historického příběhu a teprve poté jej zasazovala do širšího evropského a světového rámce, k modelu, v němž se všechny dějiny – „naše" i „cizí" – rozpouštějí v jednom globálním

Tón udávají průřezová témata a kompetence, nikoli otázka: „Co má každý Čech vědět o dějinách svého národa?"

toku témat a problémů. Dřívější pojetí výuky dějin implicitně vycházelo z přesvědčení, že se dítě nerodí do abstraktního lidstva, ale do konkrétní společnosti, jazykové a kulturní tradice. Proto se tradičně rozlišovalo mezi dějinami vlastního národa (a státu), v nichž žák získával základní orientaci v „našem" příběhu, v klíčových institucích, symbolech, zápasech vlastního národa, a obecnými či světovými dějinami, které se pak četly „českou optikou". Nově se české dějiny budou vnímat optikou opačnou – tou evropskou či světovou. Národní dějiny se tak stávají jen jedním z možných tematických materiálů v rámci širšího rámce: „dějiny jako zdroj porozumění současným problémům", „dějiny v perspektivě lidských práv, demokracie, genderu, migrace, menšin" a podobně. Tón udávají průřezová témata a kompetence, nikoli otázka: „Co má každý Čech vědět o dějinách svého národa?" Dějiny jiných národů či kultur se neobjevují jako odlišný svět, s nímž se srovnáváme, ale jako jiná varianta téhož lidství, která má primárně učit respektu k rozmanitosti a kritickému relativizování vlastní perspektivy. Žák získává fragmenty znalostí z různých epoch a částí světa a snad i určité analytické návyky, ale nezíská jasnou, vnitřně spojenou představu o dějinách společnosti a národa, jejichž je členem. Není už systematicky veden k tomu, aby chápal, kdo byli „my" před sto, dvěma sty nebo pěti sty lety, jaké konflikty a rozhodnutí nás dovedly tam, kde jsme dnes, a jaké závazky z těch-

Nově se české dějiny budou vnímat optikou opačnou – tou evropskou či světovou.

to dějin pro nás plynou. Historické příklady (z českých i cizích dějin) se vybírají a interpretují tak, aby tyto hodnoty ilustrovaly a podpořily, aby si žák osvojil kompetence potřebné pro život v „demokratické, rozmanité, globálně propojené" společnosti. Místo „paměti národa" nastupuje „paměť lidstva" – ovšem selektivní, tematická, orientovaná na současnou agendu.

Podobný přístup nacházíme i v revidovaných RVP pro výuku českého jazyka. Jen člověk se zcela chorou myslí by popíral význam, jaký má pro formování osobnosti, intelektuálně i hodnotově, mateřský jazyk a příběhy, které jsou v něm vyprávěny. Přesto hrozí, že při důsledné aplikaci novátorských přístupů bude tento význam významně umenšen. První důvod k obavám plyne ze zrušení rozdělení výuky českého jazyka na mluvnici, literaturu a sloh. Tento tradiční osvědčený model má být nyní nahrazen integrací všech tří oblastí, jejíž plodem je neutrálně znějící „práce s textem". Tradiční členění výuky mateřského jazyka na tři složky přitom nebylo nahodilé, protože odráželo tři nezastupitelné dimenze, v nichž mateřština formuje člověka: skrze **mluvnici** chápe jazyk jako strukturu, jako řád, v němž má význam přesnost, pravidlo,

Předplatné IVK na rok 2026

institut VÁCLAVA KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 1000 Kč.
Studentské předplatné 500 Kč.

predplatne@institutvk.cz

logika. Bez jazykové disciplíny se myšlení rozmazává, ztrácí se schopnost jasně rozlišovat, co je podmět, co přísudek, jak se věty skládají, jak souvisejí forma a význam. Dobře vedená gramatika není „dril", ale elementární škola logiky a abstrakce. **Literatura** pak otevírá svět příběhů, symbolů, archetypů, v nichž se učíme poznávat dobro a zlo, vinu a odpuštění, věrnost a zradu, odvahu a zbabělost. Příběhy v mateřštině přitom nejsou jen obecně lidské – nesou také

Dobře vedená gramatika není „dril", ale elementární škola logiky a abstrakce.

konkrétní kulturní a národní paměť. Člověk, který nezná základní příběhy své kultury, se stává existenciálním bezdomovcem. A **sloh**? Ten vede k tomu, aby žák uměl své myšlenky utřídit a sdělit – přesně, věcně, přiměřeně situaci. Dobrá slohová výuka neznamená „psát cokoliv", ale učí různé styly, žánry, způsoby argumentace, vztah mezi formou a obsahem. Je to praktická škola racionální komunikace. Toto trojí členění tedy zřetelně vyjadřovalo, že mateřský jazyk formuje člověka jako myslícího, kulturně zakotveného a komunikujícího tvora. Toto rozdělení zároveň dávalo učiteli jasnou strukturu a umožňovalo, aby jednotlivé složky byly rozvíjeny do potřebné šířky i hloubky.

Mateřský jazyk formuje člověka jako myslícího, kulturně zakotveného a komunikujícího tvora.

Je-li však hlavním cílem výuky mateřštiny schopnost (kompetence) pracovat s textem, je v zásadě lhostejné, o jaký text se jedná. Práce s textem neklade důraz na to, *jaká* díla jsou čtena, ale *jak* se s nimi pracuje: hledáme informace, rozlišujeme fakta a názory, identifikujeme manipulační postupy. Tato dovednost je sice potřebná, ale pokud je jí podřízena celá výuka, literatura se stane jen materiálem pro trénink kritického čtení. Velká díla, klasické příběhy, poezie – to vše se ocitá na stejné úrovni jako novinový článek nebo reklama. Je to k nevíře, ale nová RVP nijak nezajišťují, že se děti napříč společností seznámí se stejnými literárními díly, tvořícími kánon české literární kultury, dokonce teoreticky umožňují, že se děti na některé ze škol nezačtou do jediné z knih, které tuto sdílenou kulturní paměť utvářejí.

Člověk, který nezná základní příběhy své kultury, se stává existenciálním bezdomovcem.

Útok na význam mateřštiny pro formování osobnosti a vědomí příslušnosti k národu však nepřichází jen ze změn ve výuce českého jazyka, ale i z výuky jazyků cizích. Přesněji řečeno – z výuky angličtiny, která má být nově povinná již od 1. ročníku

Práce s textem neklade důraz na to, jaká díla jsou čtena, ale jak se s nimi pracuje.

ZŠ. Kdekdo tomu tleská – jsme tak světoví! –, ve skutečnosti se však jedná o další hřebík do rakve českého školství. Hlavní problém nespočívá v tom, že je málo kvalitních učitelů angličtiny, stěžejní výtka zní jinak: Tímto krokem stát de facto sděluje, že pokud jde o důležitost jazykové výchovy, klade mezi mateřštinu a cizí jazyk rovnítko, má k oběma jazykům stejný vztah (něco podobného si nedovolil ani minulý režim, když nás všechny nutil učit se rusky). Zastánci povinné angličtiny hájí její privilegované postavení poukazem na to, že je jazykem globální komunikace, moderních technologií a korporátní-

Velká díla, klasické příběhy, poezie – to vše se ocitá na stejné úrovni jako novinový článek nebo reklama.

ho světa. Dítě se tak od samého počátku školní docházky učí chápat angličtinu jako jazyk, bez kterého se v životě neobejde, jazyk, který ho přenese do světa globálních souvislostí. Čímž se obloukem vracíme k úvodní kritické poznámce o škodlivé utilitarizaci vzdělání, chápané prizmatem kompetencí, uplatnitelných na globálním trhu práce.

České školství vyžaduje hlubokou revizi nikoli RVP.

Ministr školství Robert Plaga (ANO) v únoru 2026 rozhodl, že se nové RVP nezačnou zavádět od školního roku 2026/27, jak bylo původně plánováno, ale až o rok později. I když je to rozhodnutí správné, rozhodně není dostatečné. Ministr, který by této problematice opravdu rozuměl a měl i dostatek politické odvahy, by nehledal způsob, jak vzniklé škody kosmetickými úpravami vadného systému minimalizovat, ale jak je aktivně odstraňovat. České školství vyžaduje hlubokou revizi nikoli RVP, ale reformy, která je v roce 2005 zavedla, a racionálně řízený návrat k modelu (adekvátně upravenému a zdokonalenému), který tu byl předtím.

Včera bylo pozdě. ■

NABÍZÍME

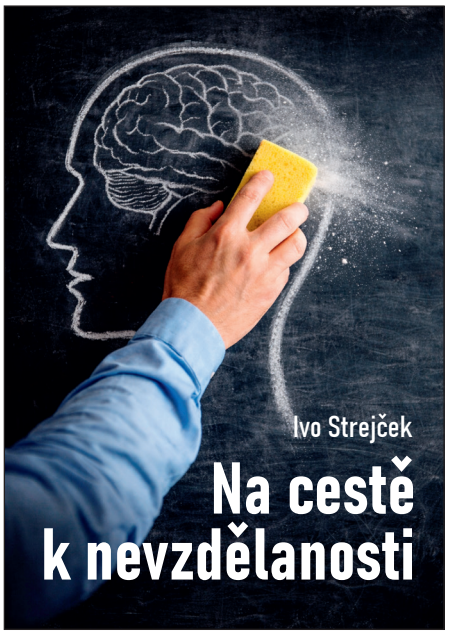

Ivo Strejček: Na cestě k nevzdělanosti

Skutečně jsme na cestě k nevzdělanosti? Že přeháním? Že je to příliš silný názor? Opravdu si nejsme ochotni přiznat pravdu o tom, že pokles úrovně vzdělání našich žáků je nejen hmatatelný, je už i měřitelný? Proto ještě východiska svého uvažování o stavu současného českého vzdělání zesílím: jsme na cestě k negramotnosti, na cestě k nezvládání základních matematických dovedností, na cestě k nechápání důležitých přírodních zákonitostí, opustili jsme propracovaný systém výuky společenských věd. Uvědomuji si, že je to názor ostrý a pro mnohé diskutabilní či nepřijatelný, ale zkusme učinit první základní krok vedoucí k nápravě dnešního stavu: pusťme se do polemiky, jak, kudy a kam se vydat směrem k nápravě českého vzdělávacího systému a českého školství obecně. I proto tento sborník.

Ivo Strejček

108 stran, brožovaná, 200 Kč

objednávky na: **www.institutvk.cz**